Praktisk i Norge?

Morten Winthereik, Henrik Heerwagen
Praktisk praksis
 3. utg. 256 s, ill. København: FADL's Forlag,
 2011. Pris DKK 400
 ISBN 978-87-7749-575-5

Forfatterne innleder med at boken er en livline for spesialistkandidaten i allmennmedisin, ikke i form av å være en klassisk lærebok i faget, men ved å gi praktiske råd om hvordan man kan gripe an ulike allmennmedisinske problemstillinger. Dette er tredje utgave av Ole Nordlands klassiske verk, som kanskje er kjent i Danmark, men ikke fullt så kjent i Norge?

Det er to deler: en innledningsdel og en del om årsaker til at man søker lege. Innledningen omhandler generelle trekk ved allmennpraksis, bl.a. legerollen, journalføring, selvstendig næringsvirksomhet, klagesaker og noen praktiske tips om mammalpalsjon, rektaleksplorasjon og gynekologisk og nevrologisk undersøkelse. I andre del er kontaktsaker, symptomer eller lokalisasjoner, diagnoser og problemer listet opp alfabetisk. Lengden varierer fra en tredels side om emnet adopsjonsattest til ti sider om diabetes.

Selve boken er knall gul, ikke innbundet, og den spesifikke emnedelen har alfabetet skrevet i yttermargen, med markering på aktuell bokstav, slik at det skal være lett å slå opp. Overskriftene på de ulike emnene er ikke alltid logiske. Et eksempel er *Hormoner til overgangsalderen*. Dersom jeg skulle ha slått opp i stikkordregisteret, ville jeg sett etter «menopause» eller «overgangsalder». Overgangsalder finnes ikke i stikkordregisteret, og for «menopause» vises det kun til sidene om blødningsforstyrrelser, ikke til hormonell behandling. Dette er en svakhet, men kan løses ved at leseren gjør seg godt kjent med innholdsfortegnelsen. Der har forfatterne listet opp alle emnene alfabetisk.

Under flere emner er det rammer i beige. I en slik ramme kan det f.eks. være ramset opp hvilke kliniske og supplerende undersøkelser som bør gjennomføres ved icterus, eller hvilke spørsmål man må huske på ved henvendelser om kjønnssykdommer. Forslag til medikamentelle tiltak er skrevet inn i knallgule, og dermed lett synlige, reseptfigurer med konkrete råd om medikament, dosering og varighet.

Boken er dansk, og innholdet er tilpasset danske forhold. Enkelte steder har forfatterne brukt forkortelser, slik som PLO og UTH, uten at jeg kan se at disse er forklart. Jeg kan gjette meg til hva de muligens står for, men en lærebok bør være entydig og ikke skape rom for usikkerhet. De fleste legemidlene har samme navn som i Norge, men ikke alle. Det trygdemedisinske avviker også noe fra norske forhold.

Tittelen lyver ikke. Dette er en praktisk og konkret bok som leger under utdanning i allmennmedisin kan ha god nytte av i sin daglige praksis. Men er den praktisk i Norge? Vi har blant annet *Legevakt-håndboken* og *Norsk elektronisk legehåndbok* (NEL). Sistnevnte er mye mer omfattende, og dermed tidkrevende å lese, men den er elektronisk og oppdateres jevnlig. Den inneholder også referanser, noe jeg savner i *Praktisk praksis*. *Legevakt-håndboken* er også mer omfattende og tar med informasjon tilpasset norske forhold.

Alt i alt synes jeg dette er en praktisk og fornuftig bok som jeg vil anbefale til leger som skal jobbe i Danmark.

Mette Sagsveen

Senter for psykisk helse – barn og ungdom
 Oslo universitetssykehus, Ullevål

Historisk sveip på svensk helsevesen

Ingvar Karlberg
Från Vasa till Vårdval
 Om ansvar och styring av svensk hälsa-
 och sjukvård. 248 s, ill. Lund: Studentlittera-
 tur, 2011. Pris SEK 300
 ISBN 978-91-44-07518-1

Ingvar Karlberg er kirurg og professor emeritus i samfunnsmedisin og helsetjenesteforskning, tilknyttet Göteborgs universitet. I *Från Vasa till Vårdval* skriver han om det svenske helsevesenet fra 1500-tallet og frem til i dag. Boken er myntet på studenter i helseadministrasjon, politikere og ledere, og den er delt i en historisk del, en tematisk del og en del som omhandler samtiden og aktuelle utfordringer i morgendagens svenske helsetjeneste.

Karlberg gjør rede for de historiske forholdene som dannet grunnlaget for svensk helsevesen. Gustav Vasa (1496–1560), kongen som grunnla den svenske nasjonalstaten, representerer et historisk startpunkt.

Teksten bringer oss gjennom ulike epoker og helsereformer, frem til det moderne helsevesenet som ble etablert som en del av «folkhemmet» på 1900-tallet. Begrepet «vårdval» skriver seg fra en større reform og et nytt lovverk om «valfrihetssystem» som ble innført i 2010. Reformen er bl.a. ment å styrke pasientenes rettigheter og valgfrihet, hvor pasientene kan velge hvilket helsesenter (vårdcentral) de vil benytte i sitt län. Man beveger seg med andre ord bort fra en ordning hvor pasientene er på den enkelte leges liste.

«Det svenska sättet att organisera och finansiera hälso- och sjukvården skiljer sig från alle andre länders», heter det i innledningen, og forfatteren viser til at ingen andre land har et så omfattende demokratisk system over så mange nivåer som Sverige. En utfordring i nyere tid, slik Karlberg ser det, er at helsevesenet i Sverige fortsatt er forankret i tre ulike administrative og skattemessige systemer: staten, län (fylke) og kommuner. Denne organiseringsmodellen, som kan spores tilbake til 1862, innebærer i dag et betydelig desentralisert ansvar for helsetjenesten.

Fragmentering av tjenestene og uklarhet om rollefordeling og ansvar er et tema i den siste delen, hvor forfatteren gjennom kasuistikken om Ture Karlsson illustrerer bristen i koordineringen mellom ulike aktører og nivåer. I byråkratisk ånd gjør alle det de skal, men de gjør heller ikke mer enn det, og utfallet blir således fatalt for pasienten.

Forfatteren løfter ikke frem noen konkret alternativ modell, men han er åpenbart kritisk til at lokale politikere i stor grad styrer helsevesenet, og han tar avslutningsvis til orde for økt profesjonell ledelse i helsetjenesten.

Från Vasa till Vårdval inneholder mye fakta, og den favner vidt både historisk og tematisk. Boken byr på en oversikt, et historisk sveip, snarere enn på teoretisk funderte og dypere historiske analyser. Forfatteren trekker interessante paralleller til helsevesenet i andre nordiske og europeiske land, men først og fremst er dette en bok for lesere med interesse for svensk helsevesen, nordisk medisinsk historie og komparativ helsepolitikk.

Jan C. Frich

Avdeling for helseledelse og helseøkonomi
 Universitetet i Oslo